

STORM OVER HET NOORDEN

Karel Aernoudts

*"Van alle gemiste kansen in de Europese campagne, was er geen kwellender dan in het falen van Monty om de toegang tot Antwerpen via de Schelde snel te forceren".
(Generaal Omar Bradley)*

Voorwoord

Dit dagboek werd geschreven door een Westkapellenaar, die als getuige ter plaatse de moeilijke bevrijding van de streek ten noorden van het Leopoldkanaal meemaakte.

September 1944: na een vlugge bevrijding van bijna gans België en vooral van de haven van Antwerpen, boden de Duitsers hardnekkige, zeer hardnekkige weerstand om ten minste de monding van de Schelde in handen te houden. Op 12 september 1944 bereikten de Canadezen het Leopoldkanaal in de omgeving van Moerkerke. Het Leopoldkanaal dat zich uitstrekt vanaf de waterrijke omgeving ten zuiden van de Braakman tot aan de Noordzee (sluizen te Heist), vormt, samen met de parallel lopende vaart van Schipdonk een natuurlijke en ideale verdedigingsgordel om de Scheldemonding te verdedigen. Dit gebied dat door de Duitsers verdedigd werd, bestaat uit westelijk Zeeuws-Vlaanderen en de enkele Belgische gemeenten ten noorden van de twee kanalen. In West-Vlaanderen wordt deze streek door de plaatselijke bevolking genoemd: "Het Noorden".

In september 1944 brak de "Storm over het Noorden" los. De storm luwde op 3 november 1944 door de inname van Zeebrugge.

In de zomer van 1944 werd schrijver van dit dagboek als student opgeroepen om verplichte arbeid te gaan verrichten in Duitsland (Oproeping Werbestelle Brugge; arbeidsplaats: Cottbus, 70 km van Berlijn). Hij dook echter bij landbouwers in Lapscheure onder, keerde begin september 1944 zoals zovele onderduikers naar zijn geboortedorp terug. Op dat ogenblik stormden de geallieerden als een wervelwind door België, maar in West-Vlaanderen trad half september een stagnatie in en geraakten de Canadezen niet over het Leopoldkanaal. Hier werd gedurende anderhalve maand een werkelijk front gevormd en zou de "Storm over het Noorden" losbarsten.

vrijdag 1 september 1944

Overtrokken en enkele regenvlagen. Ook enkele opklaringen.

Bedrijvigheid van patrouillerende jachtvliegtuigen. Als ondergedokene verheug ik mij er in dat de geallieerden thans zo rap vooruit gaan. De oorlog schiet goed op, zeggen de mensen. De Duitsers zijn volop aan het vluchten, ze hebben nauwelijks de tijd om enige georganiseerde weerstand te bieden. Op hun tamelijk wanordelijke terugtocht eisen ze alle soorten vervoermiddelen op. Hier in de bloeiende polderstreek gaat het vooral om opeisingen van paarden en wagens. De boeren van Lapscheure steken hun paarden weg in het riet van de talrijke kreken die de omgeving rijk is.

Het bericht wordt verspreid dat de geallieerden vandaag de Belgisch-Franse grens zouden bereikt hebben!

Hier is geen dagblad, geen radio, weinig communicatie met de buitenwereld en alles komt van "horen zeggen".

zaterdag 2 september 1944

Zeer winderige dag en enkele regenvlagen. Toch patrouilleren gans de dag jachtvliegtuigen. Nu en dan duiken ze door het wolkendek en mitrilleren terugtrekkende colonnes.

zondag 3 september 1944

's Avonds bezoek van mijn broer Maarten. Hij spreekt van gevechten rond Brussel! Doornik is reeds ingenomen en de opmars wordt ook in de richting Kortrijk voortgezet.

Nog later komt een kennis van de boer waar ik ondergedoken ben en brengt de laatste berichten: Brussel werkelijk ingenomen en alles gaat thans zo bliksemsnel dat volgens hem het slechts een kwestie van enkele dagen zal zijn dat ook wij zullen bevrijd zijn.

Hoor maar: de Engelsen naderen reeds. In de verte kan men duidelijk een dof gerommel horen. Dat is artillerie, beweert de boer (die oud-strijder uit de vorige oorlog is). Maar het gerommel klinkt nu eens zeer veraf, dan vervolgens betrekkelijk dichtbij. We kunnen het niet goed thuis wijzen.

Hoeveel dagen zal ik hier nog moeten onderduiken? Maarten heeft nog gezegd dat meerdere "onderduikers" van Westkapelle reeds weer "bovengedoken" zijn, o.a. André Dedeyne en Maurice De Cloedt.

maandag 4 september 1944

Vandaag horen we bijna gans de dag ontploffingen in de verte. Maar het schijnt toch geen artillerie te zijn, maar wel ontploffingen veroorzaakt door Duitsers die hun munitievoorraden in de kustverdedigingen laten springen om ze niet aan de vijand over te laten.

In Lapscheure wordt de jacht op paarden onverpoosd verder gezet. Ook in Sluis. Daar eisen de Duitsers ook burgers, vooral de jonge mannen, op om de wagens en paarden te vergezellen.

Om vier uur hevige vliegtuigaanval op terugtrekkende colonnes in de nabijheid van de brug over het kanaal Brugge-Sluis. Enige wagens worden vernield en één Duitser sneuvelt. Hij wordt ter plaatse begraven in de graskant van de weg. Zijn helm wordt op een klein kruisje boven zijn schamel graf gezet.

In alle gemeentebesturen is verandering ingetreden: de VNV-ers die postjes bekleedden, worden afgezet, ook de oorlogsburgemeesters poetsen de plaat: in Brugge komt Van Hoestenberge weer aan het hoofd, in Dudzele wordt Steyaert afgezet. Overal wordt de burgerlijke geheime politie (de gehate "Hilfsfeldgendarmerie") ontbonden. De beruchtste belhamels kiezen het hazepad naar Duitsland of verdwijnen op hun beurt. Het is nu reeds aan hen om onder te duiken.

dinsdag 5 september 1944

Het eerste nieuws dat we vandaag horen was: Antwerpen en Breda gevallen. Of dat nieuw waar is weet ik niet, maar indien het waar zou zijn, zou dat niet anders betekenen dat België in twee gedeelten gesplitst is. Het gebied aan deze kant, dus ten westen van Antwerpen zou op die wijze een ingesloten gebied vormen, een vergeten hoekje, zegt Richard, de boer waar ik ondergedoken ben.

Het "onderduiken" heeft geen zin meer, en vandaag komt mijn broer Maarten samen met een vriend om mij uit mijn ballingschap te halen. Reeds op de terugtocht zien we de eerste tekenen van de Duitse ontredde: een drietal Duitse soldaten met rodekruisarmbanden zitten op de berm van de weg en praten heel gemoedelijk met de bevolking. Hun fietsen staan achteloos tegen een haag. Op één van de fietsen is nog een lichte mitrailleur gebonden, maar de drie soldaten bekommeren zich nog weinig om hun materiaal. Ze verklaren dat de oorlog afgelopen is en dat ze niet meer vechten.

We trekken verder, marcheren over de grote brug van Hoeke en krijgen Westkapelle in 't zicht. Op de weg zijn thans bijna geen soldaten meer te bespeuren, in elk geval geen voertuigen, want er dreigt vandaag te veel gevaar vanuit de lucht. Een eindje verder passeren we het huisje van Hongenaerts, enige maanden geleden omgebouwd tot een Duits "Stutzpunkt" bestaande uit enige loopgraven en lichte bunkers. De bewaking was opgedragen aan Russische soldaten van het leger van generaal Vlassov. Alles is thans echter verlaten want het peil van het water is reeds zo gestegen dat het in alle loopgraven en bunkers is doorgedrongen.

Aan het belangrijk kruispunt baan "Westkapelle-Sluis" en "Knokke-Maldegem" zien we de eerste goed uitgeruste Duitsers. Het zijn er van de Flak. Ze turen onafgebroken de lucht af en de loop van hun betrekkelijk zware luchtdoelkanonnen steken dreigend hun neus naar omhoog. Er is wel tamelijk veel verkeer van Duitsers in de richting Sluis. Nu trekken we het dorp binnen; weer een teken van ontredde: een Duitse soldaat omringd door een dertigtal burgers. Hij is nog een oude bekende; was hier namelijk gans de zomer ingekwartierd. Hij heeft thans zijn eenheid "verloren", heeft alles weggeworpen: zijn geweer zijn helm, zijn rugzak, zijn gasmasker.

Hij vertelt van de strijd rond Rijsel, waar bijna alle mannen van zijn eenheid ingesloten en gevangen werden, van de overhaaste terugtocht door Menen waar ze beschoten werden door burgers (waarschijnlijk Witte Brigade), van zijn tocht door West-Vlaanderen, samen met twee andere kameraden en van zijn verlangen hier in Westkapelle onder te duiken en zich dan bij de komst van de Engelsen gevangen te geven. Dat zal toch voor de eerstvolgende dagen zijn, denkt hij ².

Na mijn thuiskomst in de late namiddag, bezoek ik nog het "Gesticht", vroeger bejaarden-tehuis, maar sedert een paar jaar door de Duitsers tot een tamelijk belangrijk verdedigingspunt omgebouwd. Alles is hier sedert twee dagen verlaten en belangrijke voorraden munitie en andere zijn gewoon achtergelaten. De meest bruikbare voorwerpen zijn echter gisteren reeds door de plaatselijke bevolking weggenomen.

² Bij de bevrijding van Westkapelle, begin november '44, komen tientallen Duitsers te voorschijn die zich reeds anderhalve maand verborgen op hofsteden in de omgeving!

's Avonds laat, wanneer het reeds donker is, gaan we nog naar Zelzatebrug (brug over de twee vaarten op de weg Westkapelle-Brugge).

Niet de minste militaire bezetting is achtergebleven in het vroeger toch zo versterkt gebied. Alle bunkers, alle loopgraven zijn verlaten. Hoe gemakkelijk moet het toch zijn, denken wij, voor de Engelsen om ons vlug te bevrijden³.

woensdag 6 september 1944

Opvallend dat de Duitsers alles zo wanordelijk verlaten hebben; in het Gesticht liggen stapels kisten munitie, handgranaten, ook vele kisten waarop een geel geschilderd doodshoofd en de vermelding: "giftgas"! Ook kisten met blokken dynamiet. Zeer vele "Leuchpatrone" van alle kaliber en alle aard (vele van deze zaken worden een tijdlang speelgoed van de plaatselijke jeugd!).

Belangrijk is dat gisteren weinig soldaten in Westkapelle gepasseerd zijn, maar vandaag is het overtrokken en een onafgebroken stroom militairen trekken uit de richting Brugge op in de richting Sluis (en verder Breskens en Walcheren). Op alle mogelijke voertuigen komen ze voorbij. Een gewone personenauto die een kanon voortsleept, daarna soldaten op Franse boerenkarretjes, soldaten te voet, soldaten per fiets, soldaten die kinderwagens voortduwen, waarop ze hun bezittingen hebben geladen. Ja, daar verschijnen twee soldaten die een tramwagentje voortduwen met hun bezittingen. Aan de splitsing Knokke-Sluis verspert een stilstaande tram de doortocht. Ze laden gewoon hun spullen op een ander voertuig en laten het wagonnetje in de steek. De meeste soldaten zijn vermoeid en kijken wantrouwig rond, maar de burgers zijn rustig, alhoewel ze met leedvermaak het schouwspel gadeslaan.

In het dorp kan weinig meer gewerkt worden. Sedert maandag is gas en elektriciteit afgesneden. Dus ook alle drijfstroom voor de machines verdwenen. Alle verbindingen met het binnenland en zelfs met Brugge zijn volledig verdwenen. Ook trams rijden natuurlijk niet meer.

De radio's, die sedert lang opgeëist waren, maar in het stadhuis waren blijven staan, zijn teruggegeven aan de eigenaars, maar daar er geen stroom is, kunnen geen berichten beluisterd worden. Slechts enkele personen hebben een radio die op batterijen werkt zodat toch nog een klein beetje nieuws druppelsgewijze doorgeraakt. We horen alzo dat Gent ingenomen is.

Een vaststelling die we verder allen kunnen maken is dat het waterpeil in de vaarten en grachten onrustbarend aan het stijgen is. Veel Engelse jachtvliegtuigen patrouilleren gans de dag hoog in de lucht, maar ze vallen de terugtrekkende vijand niet aan. Waarom niet? Hebben ze misschien speciale plannen?

donderdag 7 september 1944

De dag zet in met grote regenvlagen. Dat moest er nog maar bijkomen om het waterpeil te doen stijgen. De terugtocht der Duitsers wordt voortgezet. Maar thans treedt er verandering in: gisteren waren het hoofdzakelijk soldaten op karretjes en sjezen. Thans komen officiersauto's voorbij, gepantserde wagens en talrijke vrachtauto's. Wij staan er zelfs enigszins verwonderd over dat de Duitsers nog zoveel materiaal hebben. Ook talrijke kanonnen trekken voorbij, alle uit de richting van Brugge en verdwijnen in de richting Sluis.

³ Op 5 september '44 zou één geallieerd verkenningsvoertuig met enkele goed bewapende soldaten hebben volstaan om bezit te nemen van de twee belangrijke bruggen. Nauwelijks één week later was een grote strijdmacht van duizend Canadezen en meerdere tanks niet meer bij machte de twee kanalen over te steken.

's Namiddags komen nog steeds auto's voorbij. Telkens zitten twee soldaten op de spatborden, helm aan en geweer in de aanslag. Ze loeren grimmig rond, gereed tot schieten bij het minste onraad. In de auto's zelf moeten thans wel hoge "pieten" voorbijkomen, we zien het rood op kragen en epauletten. Soms zitten boven op de auto's ook nog soldaten die de lucht afturen naar vijandelijke vliegtuigen.

Wanneer wij omstreeks vier uur uit de Heiststraat het dorp weer binnenkomen, zien we daar een stelletje hoge officieren tegen elkaar spreken. Ze redeneren vlug en maken grote gebaren met armen, kaarten worden uitgespreid en vingers trekken lijnen. Zouden ze misschien aan verdediging denken in deze streek. We hopen dat het niet zal gebeuren, want anders zou het er wel eens kunnen stuiven!

Daar zien we plots een bordje geplaatst op een stoel, die op het voetpad staat. Een pijltje wijst naar de ingang van café "Gildhof". We lezen benieuwd wat er op staat, namelijk "KAMPFGRUPPE WIEDEMANN. HIER ANMELDEN".

Sommige Duitse soldaten die het bordje in het oog krijgen, houden stil en stappen het café binnen. Anderen die waarschijnlijk niet tot de groep behoren, rijden gewoon door.

Ondertussen is 's namiddags een waar noodweer boven de streek uitgebroken; een geweldige stormwind steekt op en richt zeer veel schade aan. De wind wordt onmiddellijk gevolgd door geweldige regenvlagen. Het waterpeil stijgt onrustwekkend, doorbreekt de dijken aan Jules Obus' (wijk Molenhoek) en overstroomt in weinig tijds de Dorpstraat tot dicht bij het stadhuis. Slechts het midden van de straat blijft voorlopig nog droog. De schade die aan ons huis is toegebracht, bestaat uit tachtig dakpannen die van het dak gerukt zijn. Alfons de Wispelaere en ik herstellen 's avonds de schade zo goed als het gaat.

vrijdag 8 september 1944

De wind houdt aan en de overstroming breidt zich voortdurend uit. Thans is de Dorpstraat reeds op zijn ganse breedte overstroomd vanaf ons huis tot aan het Molendorp. Maar wat ons moed geeft is dat de Engelsen thans rap naderen; Oostende is ingenomen en gevechten zouden reeds geleverd worden in de voorsteden van Brugge (vijftien kilometer van ons dorp).

Gans de dag door duurt de stroom van terugtrekkende troepen; voetvolk, auto's en kanonnen wisselen elkaar steeds af. Het voetvolk en de wielrijders hebben reeds de grootste moeite om door het water te ploeteren. De voorzichtigsten doen hun schoenen en kousen uit en stropen dan de broekspijpen omhoog. Wanneer ze dan aan de overzijde staan, maken ze zich weer in orde. Een groepje wielrijders rijdt nu door het water. Het water reikt tot aan de assen der fietsen. Een soldaat roept: "Es geht prima!" Een ander roept: "Verdammt Scheisse!" Hij heft zijn been horizontaal en onmiddellijk vloeien er een paar liter water uit zijn laars. De toeschouwers hebben de grootste pret.

Thuis hebben we weer inkwartiering gekregen en nog wel iemand van formaat! Namelijk Hauptmann Wiedemann, belast met de verdediging van de streek, ingezonderd de bruggen over het Leopoldkanaal. Ook zijn ordenans logeert bij ons. De chauffeur van zijn auto (een volkswagen-amphibie) zit de grootste tijd van de dag met ons te politieken. Hij heet August Mroviets, is van Poolse nationaliteit en zeer tegen de Duitsers. Hij verheugt zich meer dan wie ook in de Duitse nederlaag.

zaterdag 9 september 1944

De overstroming neemt kolossale afmetingen aan. Tot voor het stadhuis is het thans één zee. Om de verbinding met de overkant van het dorp te herstellen, wordt thans door het gemeentebestuur een brug aangelegd van meer dan honderdvijftig meter lang. Het bruggetje wordt gebouwd met passerels die uit Duitse loopgraven aan het Gesticht gehaald worden. Ik help ook mee aan het werk, maar al spoedig wordt ingezien dat het werk van korte duur zal zijn. Het water stijgt immers zienderogen en daarbij, telkens een zware vrachtwagen passeert, spoelen de passerels weg. 's Avonds reeds is de verbinding weer verbroken.

Overdag gaat de terugtocht van de Duitsers verder. Een Duits majoor vraagt ons - eenvoudige burgers - of Antwerpen al ingenomen is. Wij zeggen dat de Engelsen Breda al bereikt hebben.

Bij het horen hiervan schijnt de moed van de majoor wel in zijn laarzen te zakken. "Oh Weh..." kreunt hij, "Dann sind wir abgeriegelt..." Wij vragen hem vanwaar hij komt. En zonder meer flapt hij er uit: van Le Havre. Reeds vijf dagen marcheren ze onafgebroken, dagelijks soms vijftenzestig kilometer. Maar spoedig trekt hij weer verder, bekommerd met zijn hoofd schuddend. 's Morgens waren tussen de terugtrekkende Duitsers ook twee jonge SS-mannen te zien. Ze hadden een rode das rond de hals en schenen zich weinig om de oorlog te bekommeren. Volgens sommige dorpsgenoten zou hun aanwezigheid wijzen op de achterhoede van de Duitsers, dus op een spoedige intrede van de geallieerden, volgens anderen zijn het eenvoudig twee "verdwaalden".

Wat er ook van zij, het is een feit dat deze namiddag de laatste Duitsers terugtrekken. Dan is het enkele uren rustig en plots...

Wanneer het al tegen de avond loopt, gebeurt er iets dat van grote betekenis zal blijken te zijn. Lange rijen voetvolk trekken op in de richting van Brugge! De opmars gaat nu in tegen-gestelde richting. Het is bijna donker en de rijen soldaten bewegen zich stilzwijgend verder. Ze zijn zwaar bewapend, met kogels en handgranaten omhangen. Hun gezichten staan somber alsof ze beseften dat hen iets vreselijks te wachten staat.

Voor ons is het spoedig duidelijk: de Duitsers hebben inderdaad besloten weerstand te bieden.

zondag 10 september 1944

Het waterpeil is deze nacht weer gestegen met minstens vijf centimeter. De passerelbrug is volledig ontreedderd.

Een nieuwe sport ontstaat vandaag te Westkapelle: de watersport! Overal verschijnen alle mogelijke soorten vaartuigen, roeiboten en kano's. Men kan over de weide van Louis Thiel onafgebroken roeien voorbij de Palingpot tot aan het kruispunt aan de Natielaan. Terwijl ik aan het roeien ben op de weide van Louis Thiel, komt plots een tweemotorige bommenwerper uit een groepje van vijf vliegers los, en vliegt in mijn richting. Ik zie iets vallen. Op honderdvijftig meter van mij komt het voorwerp terecht in het water. Een waterhoos spuit omhoog en een doffe plof volgt. Ik weet niet wat het was. Een lege benzinetank of een bom die niet ontplofte?

Vandaag duurt de opmars der Duitsers in de richting van Brugge nog voort (zoals gisterenavond). Het zijn soldaten van de zgn. "Landmarine" gele bies op de epauletten en kraag.

Luik en Zeebrugge⁴ werden ingenomen door de geallieerden.

⁴ Bedoeld wordt het gedeelte ten westen van het Boudewijnkanaal, dus de havendamwijk.

maandag 11 september 1944

Kalme dag. Weinig troepenbeweging. Enkele Rode Kruisauto's van het Duitse leger brengen de gekwetsten van het front in de omgeving van Brugge aan.

In het dorp wordt thans overgegaan tot het leggen van passerelbruggen langs weerszijden van de Dorpstraat. Ze beginnen vanaf de dorpshoogte en gaan enerzijds tot aan het huis van Jacxsens, anderzijds tot villa "Ons Gedacht". Materiaal wordt gehaald uit steenhopen aan het "Lager" van Westkapelle, nl. de zware betonblokken waarmee de Duitsers vroeger bunkers maakten.

Deze bruggen die beter verankerd waren dan de vroegere, zullen grotendeels stand houden tot 2 november '44.

Het nieuws doet de ronde dat Brugge vandaag ingenomen is. Maar dat nieuws wordt door anderen weer tegengesproken.

dinsdag 12 september 1944

Vandaag is er weinig van de oorlog te bespeuren. Het is zelfs zo kalm dat André Dedeyne en ik besluiten eens naar Sluis te wandelen. Wanneer we nog maar in St.-Anna zijn, vragen de mensen ons verwonderd of we nog naar Sluis durven gaan. Immers het gerucht gaat hier rond dat de Engelsen vandaag Westkapelle ingenomen hebben en naar St.-Anna en Sluis oprukken. In Sluis aangekomen, zien we dat het stadje werkelijk krioelt van Duitsers. Niet alleen infanteristen, maar ook talrijke valschermspringers zijn in de stad. Op de oude vestingswallen, goed gecamoufleerd door het geboomte en struikgewas, staan talrijke lichte kanonnen (Flak) opgesteld. Op de markt wordt het verkeer geregeld door Duitse "Feldgendarmen". Onafzienbare rijen auto's, moto's, fietsen, infanteristen en gepantserde voertuigen trekken noordwaarts, naar Breskens op.

Wanneer we 's avonds naar Westkapelle weerkeren, zien we in de verte (richting Moerkerke en Maldegem) enkele branden. We gissen wat het kan zijn, maar we hebben geen zekerheid. Slechts enkele weken later horen we dat juist op deze avond de Canadezen in Moerkerke binnenkwamen. Het was de vooravond van de bloedige "strijd om het Molentje".

In het dorp aangekomen, wordt ons verteld dat Dudzele in Engelse handen is. Dudzele is het laatste dorp voor Westkapelle, zeven kilometer ervan verwijderd, maar het ligt aan de overzijde van de twee vaarten.

's Avonds horen we voor het eerst het geluid dat we nu goed kunnen thuisbrengen: artillerie en machinegeweren. Iemand die van 't Molentje bij Moerkerke komt zegt dat de toren van de kerk van Moerkerke door de Duitsers afgeschoten is.

Breskens is vandaag verschrikkelijk gebombardeerd en staat in brand. Het was de inschepingshaven langswaar de Duitsers inscheepten naar Walcheren, laatste weg waarlangs ze konden ontsnappen.

's Avonds horen we een geweldige ontploffing: de bruggen over de twee vaarten ("Zelzatebrugge") zijn in de lucht gevlogen. De geallieerden staan aan de poort van Westkapelle!!

woensdag 13 september 1944

't Is vandaag zulk prachtig weder dat men met moeite kan geloven zo dicht bij het front te leven. Slechts vliegtuigen die de ganse dag in de lucht cirkelen, laten daarvan iets bemerken.

We horen nadere berichten over het bombardement op Breskens. Het schijnt er een hel te zijn. Het stadje dient als inscheepbasis naar Walcheren, krioelde van soldaten. Er schijnt een waar bloedbad aangericht te zijn geweest onder deze soldaten, maar nog meer onder ... de burgers.

Het water stijgt hier nog steeds. Het loopt reeds veel huizen binnen in Westkapelle. Gelukkig is ons huis twee trapjes op, zo kan het water nog een achtendertig cm stijgen, eer het ook bij ons binnenkomt en ondertussen verwachten wij toch de Engelsen. Maar onze kelder loopt vol. 's Namiddags pompen wij de kelder uit. Een lastige karwei, vooral als men weet dat het water blijft stijgen en er toch weer zal binnenlopen.

We vernemen dat de Britten het Leopoldkanaal op grote breedte bereikt hebben en alle dorpen die aan de overkant liggen, zoals Moerkerke, veroverd hebben.

donderdag 14 september 1944

Het water blijft onverminderd stijgen. Wij pompen gans de dag verder en krijgen 's avonds de kelder leeg. Zullen wij ervan gebruik moeten maken, zal er hier gevochten worden? Al vragen die zich aan ons opdringen. Het ergste is dat wij er nooit gebruik zullen van kunnen maken, want 's anderendaags was het al verloren moeite. Meer dan één meter water stond reeds weer in de kelder. Nu horen we ook het bericht dat de Engelsen het Leopoldkanaal overgestoken zijn en wel op verschillende plaatsen, zoals bij Molentjesbrugge, Jacxsensbrugge (den Hoorn) en aan Leegtjensbrugge.

*
* * *

De aanval die in de geschiedenis geboekt staat als "**de slag om het Molentje**", willen wij thans breedvoeriger behandelen. Van zijn lukken of niet lukken, hing ons lot af...

De aanval mislukte helaas... De kanalen werden gedurende meerdere weken "het Front", en de "orkaan over het Noorden" zou weldra beginnen.

Voorspel

Op 12 september waren Canadese troepen Moerkerke binnen gerukt. Onmiddellijk bereiden ze zich voor om de twee kanalen (Leopoldkanaal en afleidingsvaart) over te steken en daarmee het noordelijk deel van West-Vlaanderen, alsmede Zeeuws-Vlaanderen te bevrijden. Indien dit doel kon bereikt worden, was de linker Scheldeoever bevrijd en zou de haven van Antwerpen spoediger in gebruik kunnen genomen worden.

De Canadezen waren slechts gering in aantal, doch speculeerden op de betrekkelijke wanorde die in die tijd in het Duitse leger heerste ten gevolge van de overhaaste terugtochten de laatste weken. Ze wilden een overtocht forceren en daarna spoedig naar Breskens oprukken.

Tussen twee en drie uur in de namiddag van dezelfde dag rijden een vijftal Canadese tanks tot tegen de vaart en houden gedurende een twintigtal minuten een lichte beschieting rond de wijk: het Molentje. Daarna treedt opnieuw rust in.

's Nachts evenwel wordt nu en dan door de Canadezen geschoten. Het objectief is vooral de Duitse artilleriestelling iets ten noorden van 't Molentje.

Op woensdag 13 september blijft alles nog betrekkelijk rustig tot in de namiddag. Op de baan Brugge-Sijsele rollen onafgebroken Canadese tanks. Het geluid is duidelijk hoorbaar tot aan het Molentje. Versterking en materiaal wordt aangebracht voor de overtocht.

De Duitsers verwachten de aanval en bereiden zich voor in kelders, woonhuizen en veldversterkingen in en rondom het Molentje. Ze verwittigen de bewoners van de komende strijd.

Zo wordt het stilaan avond. Omstreeks zeven uur rollen opnieuw enkele Canadese tanks tot tegen de vaart en beschieten het Molentje gedurende een twintigtal minuten. Doel is thans onder meer de maalderij van Provoost, die door de Duitsers als observatiepost werd ingericht, daar dit gebouw zeer stevig is en hoog.

De eigenlijke strijd

Omstreeks half negen beginnen de Canadezen een geweldig trommelvuur op het Molentje. Onafgebroken suizen de granaten neer. De uitwerking moet verschrikkelijk geweest zijn voor de Duitsers, want 't is vooral door dit trommelvuur dat de meeste Duitsers gedood werden. Deze beschieting duurt tot rond elf uur en wordt onmiddellijk gevolgd door de eerste aanvalsgolf der Canadezen. Onder bescherming van een geweldig mitrailleursvuur steken ze in uitvouwbare sloepen van zeildoek en in andere vaartuigen het eerste kanaal over, sluipen over de dijk tussen de twee vaarten, laten hun sloepen opnieuw in het water glijden en steken het kanaal over. Ze bestormen de dijk waarin zich talrijke Duitse verdedigingsstellingen bevinden en binden de strijd aan met machinegeweerpistolen, handgranaten en vlammenwerpers. Op een zekere breedte worden de Duitsers verdreven. De Canadezen voeren steeds versterkingen aan.

Vanuit "Den Hoorn" (andere wijk van Moerkerke) en Lapscheure rukken Duitse versterkingen aan. Maar de Canadezen leggen thans een hevig spervuur aan in een halve cirkel rond het Molentje.

Ondertussen is een niet onaanzienlijke groep Canadezen rechts van het Molentje over het kanaal getrokken en voert een omsingelende beweging uit. De groep waarvan de sterkte op ongeveer tachtig man moet geraamd worden, trekt doorheen het land en bereikt tenslotte de baan Molentje-Lapscheure in de omgeving van de hofstede Vermeersch.

Aan 't Molentje zelf wordt ondertussen hevig gevochten. De Duitsers wijken niet en de Canadezen die zich in de omgeving der hofstede Vermeersch bevinden, worden zelf aangevallen en worden nog tijdens de nacht tot overgave gedwongen. Een zestigtal Canadese soldaten worden krijgsgevangen gemaakt.

Aan 't Molentje zelf gaat de strijd verder. Een paar huizen worden door de Canadezen veroverd. De andere soldaten graven zich in en wachten op nieuwe versterkingen en op de dageraad.

Op de morgen van de veertiende september is de toestand aan 't Molentje meer dan verward. Een linie bestaat er niet. In sommige huizen zitten Canadezen, in andere Duitsers. Een uiterst bloedige strijd van man tegen man breekt thans uit. De artillerie kan niet ingrijpen. Sommige huizen worden door de Canadezen veroverd. De maalderij Provoost wordt zelf tijdelijk gevechtshoofdkwartier der Canadezen. In het ovenkot dat een betonnen bedekking heeft, staat een ontvangst- en uitzendpost van de Canadezen (type 18). Een vijftig meter verder worden een paar huizen hevig omstreden. Aan de ene zijde zitten de Duitsers, aan de andere de Canadezen. Handgranaten worden door de kamer geworpen en doden een paar geallieerde soldaten die aan het achtervenster van het huis staan. Het huis van dokter Roose blijft weerstand bieden tot rond elf uur. In het huis zelf werd ongetwijfeld gevochten want lijken van Canadezen lagen in de gang.

De gruwelijke gevechten deinen heen en weer op een gebied van nauwelijks enkele honderden meter lang en breed. Vanuit kelders, putten, grachten en stukgeschoten huizen breken steeds weer tegenaanvallen der Duitsers uit. Gevechten met de bajonet op het geweer worden geleverd, in gangen, tussen huizen en rond weerstandsnesten.

De Canadezen verdrijven tenslotte toch de Duitsers uit de huizen langs de straatweg en bestormen thans de hofsteden daarachter gelegen. Onverminderd duurt de strijd voort. Rond de schuren en de woonhuizen der hofsteden Vertriest en Van Besien worden vinnige gevechten geleverd.

Ondertussen is de Duitse artillerie aan het schieten gegaan. Vanuit Lapscheure, Westkappelle en vooral vanuit de kustbatterijen bij Knokke wordt 't Molentje onder een moorddadig vuur genomen.

De boomgaard van landbouwer Van Besien is thans het brandpunt van de strijd. Hevige aanvallen en tegenaanvallen wisselen elkaar af. Het lot is de Canadezen niet gunstig... De boomgaard wordt tenslotte het graf voor de Canadezen...

De aanval stropt.

Rond het middaguur, trekt de Duitse artillerie haar vuur samen op het gebied van 't Molentje. Het wordt een nieuw trommelvuur dat de afgematte troepen geselt en de genadeslag toebrengt.

De Canadese legerleiding beslist terug te trekken. De aanval is niet volgens plan verlopen. De Duitse weerstand was veel heftiger dan verwacht. Men is er wel in geslaagd een voetbrug te maken voor de infanterie, maar het materiaal langs dit bruggetje overgebracht, was te licht om een definitieve doorbraak te forceren. De genie was bezig een brug te construeren, maar het werk werd voortdurend belemmerd door goedgerichte artillerie van de Duitsers, zodat nooit één tank de vaart kon oversteken, *conditio sine qua non* voor een verder opmars. Daarbij heeft mogelijk een rol gespeeld: de onwetendheid der geallieerde legerleiding dat niet één kanaal, maar wel twee kanalen moesten overgestoken worden. Er schijnt niet voldoende materiaal aanwezig geweest te zijn voor het bouwen van baileybruggen over de twee vaarten.

Na het Duitse trommelvuur breekt onmiddellijk een algemene tegenaanval der Duitsers uit. De overblijvende Canadezen verdedigen zich eerst wanhopig en trekken zich daarna wanordelijk terug. Velen vallen nog. Alle vaartuigen zijn vernietigd en de Canadezen die terug over het eerste kanaal (het Leopoldkanaal) willen vluchten, moeten dit al zwemmend doen.

Omstreeks twee uur is 't Molentje terug in Duitse handen. Hier en daar worden de laatste Canadezen uit hun schuilplaatsen gehaald.

Nawoord

De verliezen voor beide partijen waren zeer zwaar, in acht genomen de ingezette manschappen. Het is onmogelijk benaderende cijfers te vinden in officiële bronnen⁵, maar het moet ongeveer als volgt geweest zijn. Bij de Canadezen: ongeveer vierhonderd man staken de kanalen over. Daarvan moeten ongeveer vijftig man gedood zijn, negentig krijgsgevangenen genomen en meer dan honderd gekwetst. Bij de Duitsers: Ongeveer honderdvijftig doden, waarvan het grootste gedeelte door het hevige trommelvuur der Canadezen.

⁵ In de door mij geraadpleegde bronnen wordt de aanval der Canadezen zelfs niet vermeld. men spreekt alleen van "het fiasco van de eerste nogal fantasieloze frontale aanvallen".

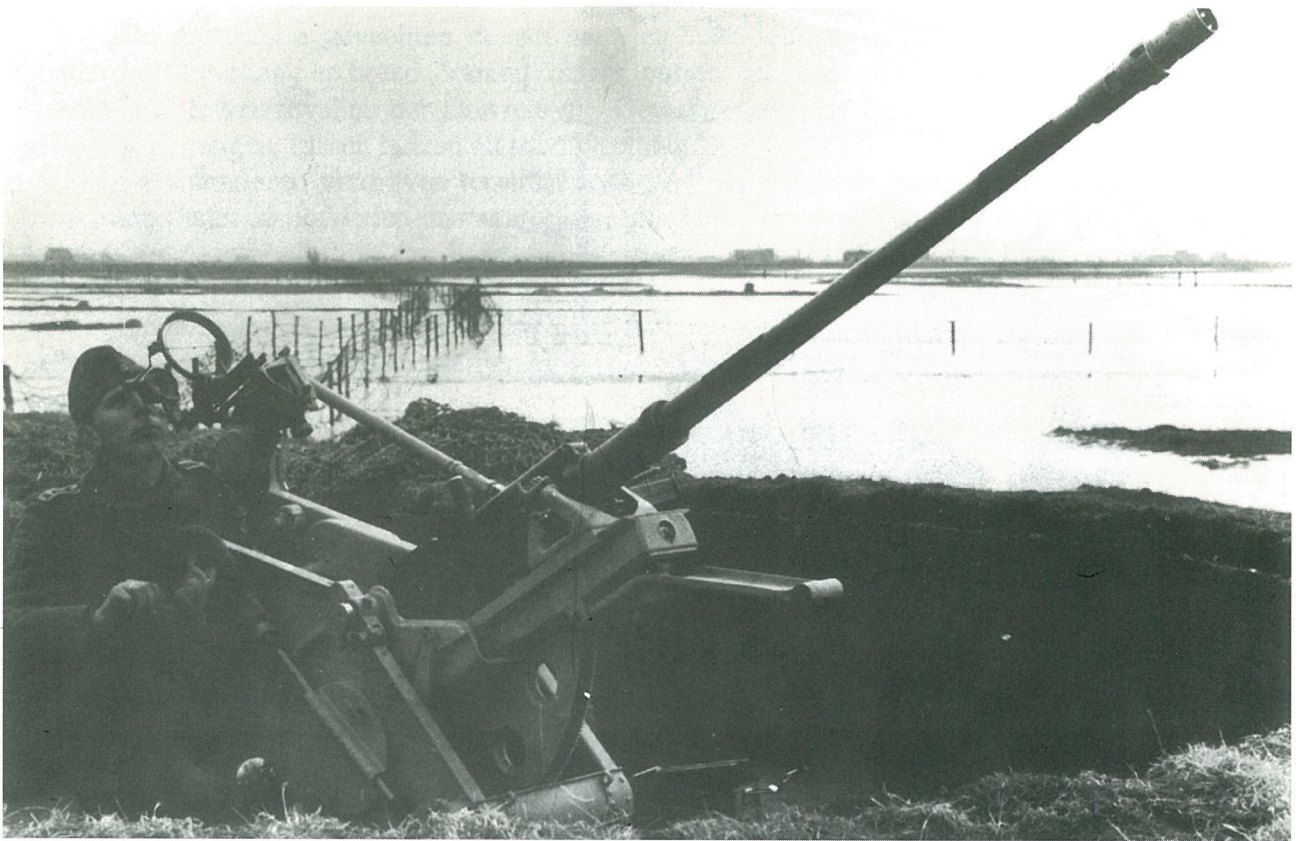
Aldus wordt het drama van 13/14 september 1944 bij 't Molentje bestempeld. Op 6 oktober brak dan het groot offensief los, dat echter onmiddellijk vaststak in een zee van modder, water en dood. (voortgang in twaalf dagen: duizend meter)

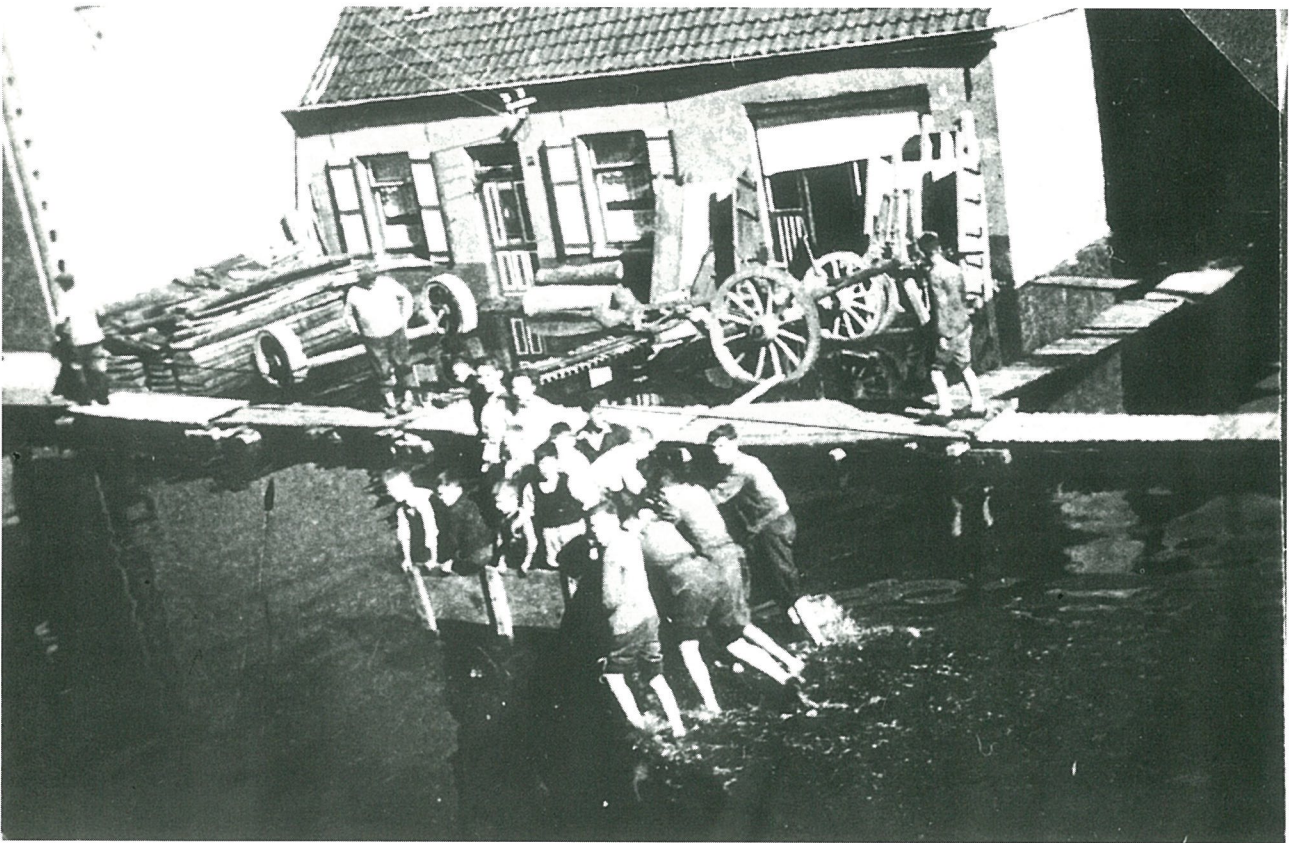
Het toen in Westkapelle goed gekende „Koepaardje” in de poort van het landhuis „Ter Kalvekete” (Kragendijk). Met dit paard en karretje reed bij de capitulatie de Duitse delegatie die met de Canadezen de modaliteiten van de overgave kwam bespreken.

Op het ogenblik dat spelevaren in de Dorpsstraat nog mogelijk was. De zusters van de meisjesschool in de boot van dokter E. Aernoudts.

Een Duitse soldaat bedient een licht afweerkanon in stelling gebracht op een heuveltje in het geïnundeerd gebied.

De Westkapelse jeugd duwt het materiaalwagentje van de trammaatschappij op de tramsporen door het water in de Dorpsstraat. Op de passerel wagenmaker Camiel De Deyne en zijn zoon André.

Sluisstraat richting Dorp. Boven het water uitstekend twee verdedigingsputten van de Duitsers.

Dorpsstraat vanaf het huis van dokter Edmond Aernoudts tot het gemeentehuis.

Overzetbootje in de Dorpsstraat te Westkapelle.
Dit bootje bracht de dorpingen tot ongeveer aan het begin van de Dudzelestraat waar er opnieuw een strook min of meer onoverspoelde grond lag.
Volgende personen staan op de foto van links naar rechts:

1. Godelieve Beernaert	8. Christiane Bil
2. Antoinette Van Raepenbusch	9. Roger Goethals
3. Agnes Van Raepenbusch	10. Guido Beernaert
4. Renilde Obreno	11. Werner Bil
5. Anny Bil (op 22.10.'44 dodelijk getroffen door een schrapnel)	12. Rachel Lievens
6. Anne Leterme	13. André Goethals
7. André Neyts	14. Emiel Goethals

De redactie dankt zeer hartelijk de heer Constant Devroe die zo vriendelijk was een reeks foto's uit zijn verzameling ter beschikking te stellen.

De Canadezen werden meestal ter plaatse door de Duitsers begraven. Op sommige graven stond een zeer eenvoudig kruisje, maar meestal slechts hun geweer of mitraillette met de loop in de grond gestoken en bedekt met hun helm. Deze lijken werden later weer opgedolven en overgebracht naar het militair kerkhof der Canadezen te Adegem. Sommige Duitsers werden eveneens ter plaatse begraven, maar de meesten werden op wagens geladen en naar 'het Kerkhof van Sluis vervoerd, waar ze in enkele graven of in massagraven werden neergelegd. De bevelhebber der Duitsers, welke aan 't Molentje vochten en die ook sneuvelde, werd eveneens daar begraven. Op zijn graf te Sluis staat te lezen "Regimentsführer des Grenadiersregiments 936. Gefallen am 10/9/44 bei Molentje".

*
* *

Na deze poging stoppen de Canadezen hun poging om onmiddellijk naar de Scheldemonding door te steken. Ondertussen hadden de Duitsers de tijd zich te herpakken en zich op de verdediging voor te bereiden. De twee vaarten werden werkelijk gedurende anderhalve maand het front.

*
* *

We zijn er ons echter niet van bewust dat die dag over ons lot werd beslist. En eveneens over het lot van het "Noorden" en van West-Zeeuws-Vlaanderen. Van vandaag af begint de belegering en zal de "orkaan over het noorden" losbreken.

vrijdag 15 september 1944

Voor ons is het heden een rustige oorlogsdag. Er is weinig artillerie te horen. Ook de vliegtuigen laten zich vandaag weinig zien.

zaterdag 16 september 1944

Prachtig weder. Rond de middag duiken de jachtvliegtuigen weer op. Vanuit ons zoldervenster kunnen we ze in de verte herhaaldelijk zien duiken en mitrilleren. maar wat hun doel is zien we niet. Het zijn Spitfires en Typhoons.

Hauptmann Wiedemann is met zijn groep ook vertrokken in de richting van Nederland. Een curieuze man wel, die Wiedemann. Aan ons, burgers, gaf hij zijn mening over het voortzetten van de strijd als zijnde volkomen nutteloos. Volgens hem had zijn vaderland de oorlog definitief verloren en was het aan de leiders om dringend de nodige conclusies te trekken. Opvallend was ook dat zijn troepen nooit de fameuze Hitler-groet ⁶ toepasten.

⁶ Nochtans verplicht sedert de aanslag van 25 juli 1944.

zondag 17 september 1944

Gans de dag schoon weder. Vandaag horen we wat de aanval der Canadezen op 13/14 september aan onze goede bekenden op het Molentje gekost heeft: de moeder van Jaak Provoost gedood, zijn vader gekwetst (sterft enige dagen later in het hospitaal te Oostburg), zijn zuster gekwetst. Jaak is met de Canadezen mee over het kanaal gezwommen. De wijk 't Molentje is zeer zwaar beschadigd, alle huizen zijn vernield of zeer zwaar toegetakeld.

Vandaag wordt te Westkapelle een regelmatige overzetsdienst ingericht door het gemeentebestuur: twee vissersboten die een vijftwintigtal personen kunnen vervoeren, doen de tocht Molendorp tot aan Jacxsens of villa "Ons Gedacht", alwaar de passerelbruggen aansluiting geven met de dorpskom die droog gebleven is.

maandag 18 september

Kalme dag. Mooi weder afgewisseld met bewolkte periodes. Het water is weer aanzienlijk gestegen. Het dringt binnen in al onze bijgebouwen. We proberen, zoals zovele Westkapellenaren, alles af te dammen met "vaderlandertjes" maar het water sijpelt toch overal door. Het komt uit de grond. Onze kelder is volledig onbruikbaar door het water.

Vooruitgang der geallieerden ten noorden van Maldegem. Geruchten over de landing en strijd bij Arnhem en Nijmegen.

dinsdag 19 september 1944

Schoon weder. Het water blijft maar stijgen. Heden wel tien centimeter hoger! Afdammingswerken gans de dag. 's Avonds reeds blijkt gans ons werk nutteloos. De dorpskom steekt als een eiland in zee boven. Van aan onze achterdeur strekt zich de zee uit tot Ramskapelle, Oostkerke, enz.

Het nieuws dat de gemeenten Middelburg (B), Aardenburg en Heile (Ned.) moeten ontruimd worden. Waarheen moeten echter al die mensen? We zitten als muizen in een val.

Het dagelijks leven in het belegerd Westkapelle

Reeds van half september af was ieder contact verbroken tussen bevrijd België en onze ingesloten streek. De plaatselijke gemeentebesturen hebben zich zo goed en zo kwaad mogelijk proberen te beredderen en blijkbaar niet zonder succes. Er werd begonnen met een strenge controle op de prijzen der levensmiddelen. De jarenlange rantsoenering werd opeens veel versoepeld, de rantsoenen voor brood, boter en vlees werden aanzienlijk vergroot. En bij gebrek aan officiële rantsoeneringszegels, gaf het gemeentebestuur van Westkapelle zegeltjes uit welke het zelf vervaardigd had.

Daar alle verbindingsmiddelen weggefallen waren, werd een overzetsdienst ingericht met boten die heen en weer vaarden tussen het dorp en de wijk Molendorp.

Er is ook tussengekomen, en met succes, bij de militaire overheid om de verplichte evacuatie niet te doen doorgaan. Op dat ogenblik was te Westkapelle de heer Leon Liebaert burgemeester, Pieter Deckers secretaris en Beernaert veldwachter.

De houding der Duitse militairen in gans deze periode tot de bevrijding, was correct. Verlost van allerlei hatelijke nazi-instellingen, bleef alleen het gewone Duitse leger over, dat zich feitelijk niets aantrok van de burgerbevolking, maar deze burgerbevolking anderszins ook niet lastig viel door opeisingen, plunderingen of nog erger.

Er waren geen belangrijke sabotagedaden. Een paar Westkapellenaren geraakten wel door de Duitse linies tot bij de Canadezen en ... ook nog terug.

De grootste onveiligheid voor de burgers bleef het feit dat men zich door de overstromingen zo moeilijk kon beveiligen tegen beschieting. Deze overstromingen werden opzettelijk veroorzaakt door de Duitsers. Het water van deze overstromingen was zeer zout, want het kwam uit zee via de sluizen van Heist. Het is een heel probleem geweest om na de bevrijding en de drooglegging van de Polders, omstreeks november 1944, het zoutgehalte op de lossen. De overstromingen zijn trouwens de oorzaak geweest van het verdwijnen van een aantal rijke boomgaarden (die voordien rond praktisch iedere hoeve bestonden) en van talrijke aanplantingen van wilgen, populieren en hagen.

Een ander probleem was de verzilting en aantasting der muren van de woonhuizen boven het niveau der fundamenten. Talrijke woonhuizen zijn er door aangetast en zijn slechts heel langzaam weer droog gekomen. Ook dit heeft zijn invloed gehad op de gezondheid van veel dorpsgenoten (reuma!).

Schiep de voedselvoorziening in het begin dus geen speciale moeilijkheden, er zouden er wel opdagen vanaf half oktober, toen de onafgebroken artilleriebeschieting alle verkeer lamlegde en het zelfs gevaarlijk werd een stuk vlees te gaan afsnijden van een door granaatscherven gedood koebeest. Maar dat was voorlopig nog een van onze zorgen voor morgen.

woensdag 20 september 1944

De ganse Dorpsstraat tot voorbij het gemeentehuis staat thans onder water en de diepte tussen ons huis en de overkant bedraagt veertig centimeter.

De inwoners van Westkapelle, onbewust van het drama aan 't Molentje beginnen te mopperen op de geallieerden. Waarom in Godsnaam rukken ze niet verder. Ze staan tot voorbij Brugge en er zijn zo te zien geen Duitsers meer om nog weerstand te bieden.

Een beetje watermiserie wil men er nog wel bijnemen, maar het mag toch ook niet te lang duren. Men vindt dat juist die overstroming een reden zou moeten zijn voor de geallieerden om een beetje vlugger door te zetten. Als ze nog langer wachten, zullen we nog verdrinken.

Het is vandaag een prachtige dag en vooral 's namiddags zijn de jachtvliegtuigen niet uit de lucht.

donderdag 21 september 1944

Zeer prachtig weder, maar 's morgens nogal mistig. De dag wordt doorgebracht met water in emmers uit het huis te dragen. Het lijkt echter wel een hopeloze strijd. Het peil staat namelijk te hoog, zijpelt door kieren en spleten, door de muren en uit de grond. Vandaag laten reeds veel Westkapellenaren de moed zinken, verlaten hun huizen om hetzij bij burens hun intrek te nemen, die iets hoger wonen (b.v. in de dorpskern), hetzij om naar Knokke te verhuizen. We vernemen dat Philipinne zou veroverd zijn.

Veel jachtvliegtuigen, vooral 's namiddags. Ze vallen blijkbaar niets aan. Er moet echter gezegd worden dat de Duitsers zich praktisch niet laten zien overdag en dat het burgerlijk verkeer, door de overstromingen volledig lamgelegd is.

vrijdag 22 september 1944

Zeer prachtige dag. In onze tuin waar veertig centimeter water staat, proberen we met passerels een brug te slaan naar ons kippenhok om tenminste enige eieren te redden.

Vandaag vliegen zeer veel vliegtuigen over, vooral 's namiddags; ook talrijke bombardementsvliegtuigen. Sommige trekken zweefvliegtuigen voort.

's Namiddags trekt een belangrijk eskader voorbij, waarvan een gedeelte nogal laag vliegt. Er worden door Flak enkele schoten gelost zonder echter te raken. Een vliegtuig verlaat de zwerm, cirkelt enkele malen over Westkapelle, waarschijnlijk zeer verbaasd dat de vijand hier nog baas is. Enkele mensen houden hun hart vast, moest dit vliegtuig thans zijn bommenlast laten vallen, waar zou de burgerbevolking moeten schuilen. Er zijn geen schuilkelders, want alles staat onder water. Het vliegtuig dringt echter niet aan en vervolgt spoedig zijn weg naar het oosten.

's Avonds maken wij schikkingen om ons in te richten boven, want op de gelijkvloerse verdieping begint het water door de vloer te sijpelen. We vernemen dat aan 't Molentje de moeder van Ernest Provoost ook bij de slachtoffers is.

zaterdag 23 september 1944

Van het gelijkvloers evacueren naar boven. Er staat reeds tien centimeter water beneden. Wie kan daar blijven wonen?

Prachtig weder overigens.

zondag 24 september 1944

Vanaf tien uur in de voormiddag lelijk weder. Regenvlagen, storm. 's Middags eten we voor het laatst beneden en daarna verhuizen we definitief naar boven: de middelste slaapkamer wordt keuken en de voorste kamer wordt woonkamer.

We staren mistroostig naar de grijze watermassa voor ons huis, waar de striemende neerslagvlagen onafgebroken neerpletsen.

Geen oorlogsnieuws vandaag.

Broer Maarten leest voor uit het boek "Het betoverd Hof".

maandag 25 september 1944

Storm en nog veel regen. 's Namiddags enkele opklaringen. Nog verder verhuizen naar boven. Een ander probleem: brandstof voor de kachel. 's Namiddags kunnen we twee zakken brandhout halen in het Gesticht.

We horen ook dat de Duitsers bevel zouden gegeven hebben dat de burgerbevolking Heist en Oostkerke moet ontruimen. En dit voor woensdag. Ook Westkapelle zou gevaar lopen.

dinsdag 26 september 1944

Iets beter weer. Onze linkergebuur, Wed. Snauwaert verlaat heden ook haar woning. 't Is te erg met het water. Ook onze ganse benedenverdieping staat onder water. Alle binnendeuren staan open en passerels verbinden de ene plaats met de andere.

Heden namiddag met Jaak naar Lapscheure geweest, te voet, alover Schapenbrug en de Marouxdreef. Alhoewel we herhaaldelijk door het water moeten waden, is het langs ginder minder diep dan langs de baan Knokke-Maldegem.

Jachtvliegtuigen patrouilleren voortdurend en een paar maal moeten we schuilen.

woensdag 27 september 1944

Overtrokken en veel wind. Juist na de middag vallen acht geallieerde jachtvliegtuigen het "Lager" aan (versterkte Duitse stelling halfweg tussen Knokke en Westkapelle). Er wordt flink gemitrailleerd en enkele bommen geworpen. 's Namiddags halen Maarten en ik twee zakken brandhout bij Oscar Raes in de "Far-West". We zien er de beschadigingen veroorzaakt door het bombardement van 's middags. Een vliegtuigkogel is dwars door het huis gegaan.

Ook in de richting Knokkestraat staat veel water; van aan de gemeenteschool tot aan de wijk 't Boomtje.

Om zes uur 's avonds nieuwe vliegeraanval, op de dorpskom van Westkapelle deze keer bestoken elf jachtvliegtuigen gedurende twintig minuten het dorp. Ze scheren rakelings over de daken, vuren uit al hun machinegeweren en boordkanonnen en lossen een achttal bommen. Er is bijna overal schade aan daken, muren, woningen. Geen doden, maar wel een paar gekwetsten (o.m. in de Hoekestraat, mevr. Missiaen). Er is vooral schade in de Knokkestraat. Op een bepaalde plaats is een bomkrater met diameter van acht à tien meter en drie meter diep. Ook achter de Veldstraat is een bom gevallen.

Niemand weet het doel van die aanval en vele mensen, weliswaar gelukkig dat ze deze keer de dans ontsprongen zijn, vrezen toch voor de toekomst.

donderdag 28 september 1944

Vandaag begrafenis van het eerste oorlogsslachtoffer van Westkapelle: mevr. Rachel Butaeye, doodgemitrailleerd door een Engels jachtvliegtuig tussen Westkapelle en Knokke maandag laatst.

Overtrokken en kil weder. 's Middags wordt het bericht verspreid dat ook Westkapelle moet evacueren. Grote verslagenheid bij de bevolking. Het bericht zou echter nog niet definitief zijn. Burgemeester Liebaert zou pogingen aanwenden om het bevel te doen intrekken.

Om vier uur verlaat een Duits officier te paard het gemeentehuis van Westkapelle. Enkele nieuwsgierigen troepen samen rond het gemeentehuis. De officier doet zelf teken (al lachend) dat de bewoners toch mogen blijven. Een bescheiden juichkreet gaat op en het goede nieuws verspreidt zich snel. De gedwongen evacuatie scheen ons namelijk nog slechter dan de watermiserie in onze eigen huizen.

vrijdag 29 september 1944

Koud en overtrokken. In Westkapelle-dorp verschijnen de eerste bootjes: kano's, roeiboten en vlotter.

Weinig vliegtuigen.

We horen ook zeggen dat de geallieerden verslagen werden bij hun pogingen om de bruggen over de Rijn bij Arnhem te veroveren: zesduizend gevangenen.

zaterdag 30 september 1944

Tamelijk schoon weder. Kalm en praktisch geen vliegtuigen. Mogelijkheid om een rustige wandeling te doen langs de weg naar Sluis.

zondag 1 oktober 1944

's Voormiddags enkele regenvlagen, maar 's namiddags beter. Prachtige maanavond. Geen nieuws van het "gewestelijk front".

maandag 2 oktober 1944

Allerprachtigst oktoberweer. Geen oorlogsbedrijvigheid te bespeuren. 's Namiddags appels trekken in de boomgaard, waar vijftig centimeter water staat. Zwaar werk om de ladder te verzetten die in de drassige bodem wegzakt.

We komen in het bezit van een flinke roeiboot (zes man), geleend van een comité te Knokke. Dit bootje wordt weldra ons beste (en enige) verkeersmiddel om allerlei boodschappen te doen en om vader toe te laten zijn ziekenbezoek te doen naar overstromde huizen.

dinsdag 3 oktober 1944

Overtrokken en koud. Ook regenvlagen. 's Namiddags beter. De appelpluk wordt zo goed en zo kwaad als dat gaat, verder gezet.

woensdag 4 oktober 1944

Mooie herfstdag. 's Avonds kwart voor zes: een aanval van jachtvliegtuigen op Oostkerke in dezelfde trant als verleden week op Westkapelle.

Ik ben toeschouwer vanuit het zoldervenster.

donderdag 5 oktober 1944

Prachtig weder, maar veel wind. Een aangename vaststelling: het water is voor het eerst iets gezakt, nl. twee centimeter. 's Namiddags vier uur veel jachtvliegtuigen die mitrilleren rond de wijk Schapenbrugge, Hazegras en gemeente Retranchement. Dit duurt geruime tijd.

Geruchten over een aanstaand geallieerd offensief tegen "onze linies".

vrijdag 6 oktober 1944

Prachtig weder, maar veel wind.

's Nachts om half vier begint een geweldige beschieting, een echt trommelvuur langs het Leopoldkanaal, richting Moerkerke en nog meer oostelijk. We staan er voor op en gaan naar de zolder. In de verte flitst het onheilspellend. De grond davert.

Dit duurt zo tot acht uur 's morgens. Daarna kunnen we tot hier mitrailleurvuur horen. Is de grote aanval ingezet?

In de loop van de dag horen we dat Lapscheure en vooral Sluis zwaar door artillerie getroffen werden.

's Namiddags talrijke vliegeraanvallen op de plaatsen die ook gisteren aangevallen werden. Vanaf de middag wordt het artillerievuur in alle hevigheid hernomen. Gelukkig steeds in de verte.

zaterdag 7 oktober 1944

Zeer prachtige herfstdag. Nog enkele mensen in de omgeving verlaten hun huizen. In de lucht is er gans de dag grote vliegeractiviteit.

De hofstede van Bienstman, gelegen op korte afstand van het "Lager" wordt volledig vernield. De boer zelf wordt getroffen door kogels en sterft korte tijd later.

Het is thans algemeen geweten: de geallieerden hebben het Leopoldskanaal overgestoken tussen Moerkerke en Maldegem en maken vorderingen in de richting van Ede en Aardenburg.

zondag 8 oktober 1944

Schoon weder. De geallieerden zouden reeds ongeveer vijftienduizend man over het Leopoldkanaal hebben.

Vandaag bezoek ik met een vriend Sluis. Er is aldaar reeds veel schade door artillerievuur. Bijna niemand op straat te zien. De weinige mensen die we tegen komen geven ons de raad hier niet lang te blijven gezien het gevaar van beschieting. Nu en dan hoort men artilleriegeroffel in de verte en de Sluizenaren breken dan plots het gesprek af, werpen zich plat op de grond of vluchten in een deuropening.

In de Hoogstraat is een school, waarvan de deur wijd open staat. Op een bank ligt een Duitse soldaat uitgestrekt. Hij is dood! Het is de enige Duitser die we vandaag gezien hebben. Dit is belangrijk, want enkele dagen later bombarderen de Engelsen de stad Sluis onder voorwendsel dat er veel soldaten gelegerd zijn. Die Duitser ligt daar, nog volledig gekleed en met zijn laarzen aan. En niemand die er zich schijnt om te bekommeren.

De weinige bewoners die we tegen komen, gaan vlug over de straat, zich zo dicht mogelijk bij de gevels voortbewegend. Ze kijken schichtig op, praten vlug en houden voortdurend de geluiden in de verte in de gaten.

In de late namiddag komen we weer in Westkapelle. Daar horen we dat de jachtvliegtuigen het Hazegras hebben aangevallen en grote schade veroorzaakt op de hofsteden van Van de Pitte en Lanckriet.

maandag 9 oktober 1944

Schoon weer. De geallieerden geland over de Braakman, in de rug der Duitsers dus, namelijk bij Biervliet en Hoofdplaat.

Het peil van het water dat weer wat gestegen was, daalt vandaag drie centimeter. In de verte voortdurend gedonder van de artillerie.

Ook de vliegers zeer bedrijvig.

dinsdag 10 oktober 1944

Nog onder de indruk van de beschieting van Sluis en de toestand aldaar zoals eergisteren waargenomen, besluiten we op het gelijkvloers een "bunker" te bouwen. Bij de beschieting van de dorpskom zouden we op de eerste verdieping groter gevaar lopen dan beneden. In de kelder kunnen we natuurlijk niet en op het gelijkvloers staat maar één centimeter water meer. In onze woonkamer bouwen we met grote blokken geperst stro (zgn. ballots) een schuilplaats. Het dak ervan wordt gemaakt met passerels, daarop dikke eikehouten deuren en matrassen.

Een nauwe opening wordt vrijgehouden, afgeschermd met een dubbel gevouwen dik ge-capitonnerde deken. In onze schuilplaats is plaats voor ongeveer acht personen. We hopen hem nooit nodig te hebben of hoogstens om er slechts enkele uren in te moeten schuilen. We beseffen niet dat we er weldra met twaalf personen gedurende vele dagen onafgebroken zullen moeten in schuilen. We werken er gans de dag aan.

's Nachts zijn de eerste obussen op ons dorp gevallen, vooral rond het "Lager", de Sluisstraat en de Natielaan. Enige huizen lopen min of meer zware schade op.

woensdag 11 oktober 1944

De dag zet in met mooi weer, maar 's namiddags steekt een wind op, het wordt overtrokken en killig. We verbeteren onze schuilplaats, maar wonen nog steeds boven. Gans de dag rommelt de artillerie, gelukkig blijft ons dorp gespaard.

In de vroege voormiddag reeds komen er erge en alarmerende berichten over Sluis. Het stadje staat bloot aan een ongenadige en onafgebroken vliegtuigaanval. Vanuit het zoldervenster zien we met het blote oog talrijke vliegtuigen, jachtvliegtuigen, maar vooral tweemotorige jachtbommenwerpers ("Mosquito's") op het stadje neerduiken.

Er wordt gemitrailleerd en gebombardeerd gedurende vele uren. Omstreeks twaalf uur verdwijnt het middeleeuwse belfort van het stadhuis. We kunnen om zo te zeggen het gebouw zien instorten, want het zicht is uitermate klaar. 's Namiddags breken talrijke grote branden uit en dikke vuile rookpluimen stijgen uit de gemartelde stad op. En de vliegtuigen zetten onafgebroken hun sinister vernielingswerk voort.

Wat een hel moet het in Sluis zijn, waar we zovele familieleden en zoveel goede kennissen hebben wonen. Hoe zijn we vandaag met onze gedachten bij het stadje waaraan we door zoveel herinneringen zijn verbonden!

En nog een ander luguber feit van de dag: 's middags passeert door de Dorpsstraat voor ons huis een rij Duitse karren met dode en gekwetste soldaten. Er ligt een zeil over de lichamen maar hun voeten komen er onderuit en bloed sijpelt uit de karren in het water. Ze komen uit de richting Brugge en slaan richting Knokke in.

's Namiddags wordt vader, geneesheer, afgehaald door een jongen uit Oostkerke om burgerlijke gekwetsten aldaar te verzorgen. Het vervoer gaat met een ... Duitse legerkar gemend door een Duitse soldaat. De jongen zwaait voortdurend met een zelfgemaakte vlag van het Rode Kruis. Geen overbodige zorg, want een jachtvliegtuig scheert herhaaldelijk laag over, maar valt gelukkig niet aan.

Bij zijn terugkeer vertelt vader van de grote schade aan dit sympathieke polderdorpje.

En zo breekt langzamerhand de verschrikkelijke avond aan, de avond waarop we voor het eerst de gruwel van de oorlog van zo nabij gewaar worden. Hoe later het wordt, hoe gruwelijker de brand van Sluis zich aan ons vertoont. Het wordt vannacht eigenlijk niet donker. Het is bewolkt geworden en de hemel wordt met een felle rosse gloed gekleurd. Het is zo klaar dat men om middernacht een boek zou kunnen lezen in de Dorpsstraat van Westkapelle op zes kilometer van de vuurhaard!

Uit het zoldervenster staren we verschrikt naar Sluis waar over de ganse breedte reusachtige vlammen omhoog laaien. Een enorm aantal gensters dwarrelen eerst omhoog om zich vervolgens horizontaal uit te spreiden en de hemel nog onwezenlijker te kleuren.

donderdag 12 oktober 1944

's Morgens vroeg om halfzes begeef ik mij gans alleen te voet naar Sluis. Vader is ongerust over zijn broer Alfons (aldaar burgemeester) en de talrijke andere familieleden.

Weldra bereik ik St.-Anna-ter-Muiden, maar wordt aldaar enige tijd belet verder te gaan. Een jachtvliegtuig scheert rakelings over de weg en mitrailleert. Ik werp mij vlug in een "eenmans-put", zoals er de laatste tijd talrijke door de Duitsers gedolven werden langs de wegen. Met mijn hoofd juist boven de rand staar ik naar het brandende Sluis voor mij. Ik schuil daar een kwartier en sluip dan verder, min of meer gedekt door de bomen langs de weg. Dan bereik ik eindelijk de stoffelijke resten van wat eens Sluis was. Alle huizen, maar dan ook werkelijk alle huizen zijn vernield langs de Kaai, Kapellestraat, Meerminstraat, Markt en omgeving. Het is zo erg dat zelfs de ligging van de straten volledig verdwenen is.

Voortdurend moet ik over ingestorte muren klauteren, brandende puinhopen vermijden. Het stadje lijkt mij werkelijk van de aardbodem weggevaagd. Hier en daar liggen lijken van dieren. Andere dieren, gekwetst en achtergelaten, ploeteren door het puin en loeien angstaanjagend. Ik tracht de plaatsen te bereiken waar woningen hebben gestaan van familieleden. Er is niemand te vinden. Nu en dan vliegen brandende planken en houten goten in het ronde. Een dak stort met groot gedruis neer en een brandende balk valt bijna op mijn voeten.

Ik dwaal een uur in Sluis rond en kom slechts een drietal mensen tegen. Ik bied mijn hulp aan, aan iemand die probeert met een stootkar iets in veiligheid te brengen, maar hij schijnt mij niet te verstaan en staart mij wezenloos aan. Tenslotte kom ik toch iemand tegen die mij wat nieuws kan vertellen: twee ganse gezinnen van mijn familie zijn gevlucht gisterenavond, na het stopzetten der bombardementen, naar de hofstede van De Keyzer op het grondgebied Westkapelle. Er zouden honderden vluchtelingen op die hofstede en omliggende hoeven zitten.

Bij mijn terugkeer vind ik inderdaad mijn familieleden. Zij vertellen over de tragische gebeurtenissen van gisteren. Opvallend is dat iedereen gist naar de reden van het bombardement, maar er is er werkelijk geen! Er zijn talrijke brandbommen uitgeworpen, maar wat vooral erg is, de jachtvliegtuigen zouden herhaaldelijk vluchtende burgers beschoten hebben, in de straten van Sluis. Er wordt gesproken van honderd doden (op een bevolking van tweeduizend vijfhonderd, waarvan slechts de helft wonend in de getroffen stadskern).

's Namiddags ben ik weer thuis en werk verder aan onze schuilplaats. Iets later breekt een kort artillerievuur uit op het dorp. Er is nu nog veel volk op straat, maar iedereen vlucht vlug binnen. Gelukkig geen slachtoffers.

's Avonds is de brand van Sluis nog zeer goed merkbaar ⁷. Hier in Westkapelle kunnen wij nog steeds boven slapen in een bed, maar de ouders verkiezen toch reeds beneden te blijven in onze bunker. Een paar granaten gieren 's nachts over Westkapelle.

vrijdag 13 oktober 1944

Verder nieuws over Sluis: ook de pastoor behoort tot de slachtoffers. Zoals talrijke Sluizenaars was hij naar de wallen gevlucht om aan de brand te ontsnappen. Bij het standbeeld van Van Daele is hij toch getroffen en uitgebloed.

⁷ De puinhopen zouden nog twee maanden smeulen!

Het weder is 's voormiddags goed maar daarna betreft het en begint het weer te regenen. De geallieerden nemen Biervliet in en naderen Breskens.

Voortdurend artillerie te horen.

zaterdag 14 oktober 1944

Tamelijk mooi weder, maar veel wind. Broer Maarten gaat naar Sluis en vandaar nog verder tot de wijk Bewester-Ede (halfweg Sluis en Aardenburg). De twee broers van vader die aldaar boeren, zijn in goede gezondheid maar verlaten hun hofsteden niet meer. Van Aardenburg, nog geen kilometer verder, geen nieuws, maar de toestand is er toch niet zo dramatisch als in Sluis. De schade is aldaar vooral door artillerie veroorzaakt, dus niet door vliegtuigen.

Vandaag zie ik een getuige van de eerste Canadese aanval over het Leopoldkanaal aan 't Molentje-Moerkerke, nl. Ernest Provoost. Ook bezoek van oom Alfons, burgemeester van Sluis. Hij vertelt talrijke details over het bombardement van elf oktober.

zondag 15 oktober 1944

Overtrokken koud weder. Ook regenvlagen vanaf 's middags. In opdracht Weerstand: kaart Leopoldvaart met de hogergelegen hoeven met hun vermoedelijke bezetting opgemaakt.

's Avonds verheft het artillerievuur. Om negen uur ontploffen twee granaten dicht bij ons huis. Allen vluchten we dadelijk naar onze schuilkelder, maar na twaalf uur treedt weer rust in.

maandag 16 oktober 1944

Regen en koud. Artilleriebedrijvigheid. Gisteren derde oorlogsslachtoffer van Westkapelle: mevr. Loeys (Schapenbrug).

dinsdag 17 oktober 1944

's Voormiddags schoon weder maar 's namiddags veel wind en grote regenvlagen. Op de middag kleine vliegeraanval op Westkapelle: bij de kerk wordt een Duitse wagen aangevallen. De twee paarden worden dood gemित्रailleerd, maar de soldaten ontsnappen op het nippertje.

woensdag 18 oktober 1944

's Voormiddags schoon weder, maar 's namiddags regenen en veel wind. Gans de dag veel jachtvliegtuigen die patrouilleren en nu en dan duiken en schieten op voor ons verborgen doelwitten.

Het water sedert enige dagen weer gestegen. Het bereikt tien centimeter in onze bunker!

donderdag 19 oktober 1944

Veel wind en voortdurend regenvlagen. Deze nacht weer granaten gevallen, o.m. in de keuken van De Leyn (bij de kerk). De schrik stijgt.

De beschieting is weliswaar niet zo gevaarlijk op zich zelf als we maar behoorlijke schuilplaatsen hadden. Het is echter die overstroming die alles zo vreselijk maakt. Bovendien is het waterpeil nogmaals gestegen.

Ellendig trage vooruitgang der geallieerden in Zeeuws-Vlaanderen. Breskens is nu gevallen. Vijftien kilometer in tien dagen. Het is om hopeloos te worden.

vrijdag 20 oktober 1944

Overtrokken en koud weder. 's Namiddags regen. Geweldig gebrek aan brood. De voedselvoorziening geraakt overal in de knel. Door de voortdurende luchtaanvallen is ieder transport volledig weggefallen. Er wordt niet meer gebakken.

's Nachts werd er weer geschoten. De woningen van Seuryneck en van Kerckhof volledig vernield. Treffers ook bij Van de Bossche e.a.

Vooruitgang der geallieerden: ze veroveren de gemeenten Aardenburg, Middelburg, Schoondijke en IJzendijke. Vliegtuigen mitrilleren in het centrum van het dorp (café Central).

's Avonds acht uur begint een actieve beschieting van onze gemeente. We vluchten onze bunker binnen, want het regent bijna obussen. Wat later vlucht ook onze buur, dhr. Leterme binnen. We hopen dat het slechts voor enkele uren zal zijn, maar het bombardement houdt niet op. Ineengekrompen, in een zeer moeilijke houding en met onze voeten in het water blijven we zo gans de nacht zitten: twaalf personen in een ruimte die slechts één op drie meter meet.

zaterdag 21 oktober 1944

Stijf van een ganse nacht ineengekrompen te zitten, kunnen we eindelijk bij dageraad uit onze bunker komen. Onze vrienden, de geallieerde artilleristen zijn gaan slapen of gaan eten. In elk geval, de beschieting houdt plots op.

We begeven ons naar buiten om de schade op te nemen: ons huis en alle huizen uit de omgeving zijn beschadigd, vooral de huizen van Dobbelaere, Martelaere en Flor. Van Maldeghem. Bij ons bijna alle ruiten stuk door de luchtdruk en meerdere grote gaten in het dak.

's Voormiddags prachtig weder. Geen artillerie. We kunnen vier broden halen bij een particulier. Rampzalige dag echter voor onze gemeente, want in de namiddag herneemt plots de beschieting. Een der obussen valt tussen een groepje mensen dat stond te spreken in de Dorpsstraat (kruispunt Knokkestraat en Sluisstraat) en richt er een waar bloedbad aan: zijn op slag dood: Herman Dumez, Raymond Groosman en een geëvacueerde vrouw. Zijn zwaar gekwetst: Adhemar Van Hoornweder, René Lierman en twee vrouwen. Ze worden naar het hospitaal van Knokke overgebracht, waar een dag later A. Van Hoornweder ook overlijdt.

Deze catastrofe verwekt een soort paniek in Westkapelle; vanaf heden waagt praktisch niemand zich meer op straat, tenzij voor zo kort mogelijk en voor het hoogst noodzakelijke. Nog enkele bewoners vluchten naar Knokke.

Nu en dan wordt 's namiddags geschoten, maar vanaf negen uur 's avonds wordt de beschieting weer actief en ononderbroken hernomen.

Vandaag is Lapscheure veroverd, een patrouille soldaten zou bovendien in Oostkerke de twee vaarten overgestoken zijn.

zondag 22 oktober 1944

Overtrokken weer. Gans de nacht in onze bunker moeten doorbrengen. De inslagen waren deze nacht gelukkig wat verder van ons huis, namelijk het postgebouw en de huizen rond de kerk. 's Namiddags eten we al staande op vijf meter van onze bunker.

Plots een geweldige beschieting in onze onmiddellijke omgeving. We laten alles vallen en vluchten onze bunker in. Voltreffers bij beenhouwer Firmin Bil. Hij is gekwetst, zijn tweede kindje op slag gedood. Ook Leopold Desmidt gekwetst.

Een voorpost van de geallieerden gemeld tot bij Sluis. 's Avonds tien uur wordt de beschieting pas voorgoed weer ingezet. Gans de nacht gehurkt in de bunker doorgebracht.

maandag 23 oktober 1944

We voelen thans dat we in de vuurlinie liggen! Westkapelle aan het front!

's Nachts om twaalf uur en om één uur soort trommelvuur telkens tien minuten. Een granaat slaat in onze voorgevel en ontploft daar. Een dikke walm van stof, buskruit en kalk dringt in onze bunker binnen en doet ons hoesten.

's Morgens zien we dat ook onze roeiboot welke gemeerd lag voor ons huis een voltreffer heeft opgelopen en gezonken is.

Vandaag zilveren bruiloft van vader en moeder. Het zou een feest moeten zijn en we proberen er inderdaad een feestelijk tintje aan te geven. Met een beetje ironie nemen we de schade op aan ons huis.

"Een geschenkje van onze neef Joe Calon" die in het Canadees leger strijdt en misschien wel bij de artillerie dient die ons bestookt, opperen we met en zekere galgenhumor.

Grote delen van de dag brengen we door in de bunker. Inslagen van de artillerie o.m. voor het altaar van St.-Niklaas in de kerk. Vliegerbedrijvigheid.

Waterpeil twee centimeter gezakt.

dinsdag 24 oktober 1944

Tamelijk rustige nacht, alhoewel toch granaatinslag in het huis van Theerens op honderdvijftig meter van ons huis. Al onze geburen in een straal van honderdvijftig meter reeds gevlucht.

De Duitsers slaan de geallieerden acht kilometer terug in Zeeuws-Vlaanderen en zouden hierbij Breskens heroverd hebben. Toch wordt hun aanwezigheid gesignaleerd aan de rand van Sluis.

In elk geval vandaag zagen de Duitsers een ganse reeks bomen om langs de weg naar Sluis en doen bovendien de weg springen op een bepaalde plaats, wat er toch op wijst dat de geallieerden vlakbij staan.

woensdag 25 oktober 1944

Tamelijk mooi weder. Nu en dan obussen op het dorp, maar ook perioden van kalmte. 's Avonds ontploffen plots vier granaten bij ons huis, de overstroming (vijftig centimeter voor ons huis) breekt gelukkig grotendeels de luchtdruk en de kracht der ontploffing. Toch vliegen de scherven tegen de gevel en vliegt zelfs een grote granaatsplinter door de gevel binnen tot voor onze voeten. Bijna op onze boterham!

Vandaag in Westkapelle weer drie doden: een kar is op een landmijn gereden. Een kind van mevr. Daschot is dood en twee vluchtelingen.

De geallieerden trappelen ter plaatse.

De nood stijgt. Geen broden te krijgen. We voeden ons met de appels die we geplukt hebben twee weken geleden.

donderdag 26 oktober 1944

Nogal schoon weder, maar mistig.

's Nachts ontploft vlakbij een granaat. veel schade aan de achterkant van ons huis.

Het gezin Leterme (vier personen) dat sedert 20 oktober bij ons gevlucht was, vertrouwt het niet langer en wijkt ook uit naar Knokke.

's Namiddags hevige beschieting van het "Lager".

vrijdag 27 oktober 1944

Tamelijk rustig, alhoewel de nacht in onze bunker doorgebracht (reeds de negende nacht zonder slapen en zonder uit de kleren te komen).

Oostburg bevrijd (eindelijk!!)

's Namiddags regen. Uit richting Oostkerke en Leopoldvaart veel machinegeweervuur. Aanval?

zaterdag 28 oktober 1944

Prachtig weer maar koud.

's Nachts was de artillerie zeer bedrijvig, ook de Duitse, die schoot vanuit de straten van Westkapelle, maar was 's morgens volledig verdwenen. Het is trouwens hun tactiek: alle verplaatsingen alleen 's nachts en zich onder dag absoluut niet tonen. De kanonnen worden 's nachts voortdurend verplaatst.

Mitrailleurvuur uit richting Oostkerke. Artillerievoltreffers bij Louis Bossé, Firmin Dupont enz...

zondag 29 oktober 1944

Mooie morgen maar daarna bewolkt.

Rumoerige nacht. Granaten bij Idalie Celen, Dreypondt, H. Missiaen en op het stadhuis. Veel stoffelijke schade.

Alleen reeds aan het horen van het artillerievuur, kunnen we de opmars der geallieerden volgen richting Kadzand.

Nu en dan jachtbommenwerpers. Ze bombarderen Duitse batterijen in de streek welke voornamelijk opgesteld staan op hogergelegen hofsteden, maar zich iedere nacht een andere standplaats uitzoeken om te vuren.

maandag 30 oktober 1944

Zeer rumoerige nacht geweest. Granaten vallen in de dorpskom. Mooie dag. In de voormiddag juist toen ik even hout haalde in een bijgebouw, plots beschieting in de onmiddellijke omgeving. Dak van gebuur, landbouwer Snauwaert afgeschoten. Scherven vliegen tot rond mij. Gelukkig niet getroffen. 's Namiddags treffers op de maalterij van De Groote. Kadzand en Zuidzande veroverd. Talrijke aanvallen van jachtbommenwerpers.

dinsdag 31 oktober 1944

Zeer rumoerige nacht geweest. Bijna voortdurend ontploffen granaten van allerlei kaliber. Treffers bij mej. Missiaen, Felix Hongenaert, Van Daele, enz. 's Voormiddags komt een Duitse soldaat bij ons op bezoek (hij brengt ons wat eten in opdracht van een landbouwer van Oostkerke, waar hij ingekwartierd is). Van hem vernemen we dat de geallieerden reeds op het Haze-gras zitten en de intocht in Westkapelle en Knokke reeds voor de eerste uren is. In elk geval voor morgen.

's Nachts werd Knokke ook hevig beschoten. Op Westkapelle wordt deze voormiddag veel geschoten, maar 's namiddags is het opvallend rustig. Dit duurt tot tien uur 's avonds. Dan herneemt de beschieting weer.

woensdag 1 november 1944

Prachtig weder.

Onrustige nacht geweest. Voltreffers bij D. Ysebaert, Cyriel Dupont en op talrijke huizen langs de baan naar Knokke. De gewezen veldwachter van Westkapelle, dhr. Thiel, die gans de nacht in een soort schuilplaats had doorgebracht, gaat tegen de ochtend wat rusten op een bed. Een granaat ontploft dicht bij het venster, een scherf slaat binnen, treft dhr. Thiel in zijn hoofd en doodt hem praktisch ogenblikkelijk in zijn slaap.

Om elf uur komt dhr. Leterme (die enige dagen bij ons geschuld had) uit Knokke op bezoek; de geallieerden zijn deze morgen Knokke binnengetrokken! Ze zijn momenteel bezig zuiveringsoperaties uit te voeren. Hij zelf heeft met de soldaten gesproken en is dan te voet naar Westkapelle gekomen.

Halfweg Knokke en Westkapelle is echter nog een sterke stelling van de Duitsers, het "Lager". Eigenaardig dat aan het "Lager" de Duitse soldaten alle burgers van en naar Knokke ongehinderd laten passeren.

Verscheidene burgers gaan deze voormiddag dus van de geallieerde zijde naar de Duitse en terug naar de geallieerden.

In Westkapelle zelf zijn nu voor het eerst op klaarlichte dag enige Duitsers te zien, die zich op verdediging schijnen voor te bereiden. In een paar huizen installeren ze zich in de voorkamers en stellen er een machinegeweer op.

's Voormiddags wordt praktisch nergens geschoten. Zullen de geallieerden Westkapelle vanuit Knokke benaderen of vanuit Sluis? Het worden spannende ogenblikken voor ons. De oorlog is echter nog niet ten einde, want plots om twee uur een geweldige beschieting ingezet op de dorpskom. Dit duurt een uur. We zijn weer in onze bunker gevluht en proberen alle geluiden van de ontploffingen te lokaliseren en ook de aard van de geluiden. Geleidelijk wordt het weer kalmer.

Om vier uur twintig stijgt een soort hoera-geroep op uit de dorpskom. We komen buiten en zien in de omgeving van de kerk (ongeveer tweehonderd meter van ons huis) een massa volk samentroepen.

De geallieerden zijn er!

Mijn broer Maarten en ik lopen vlug langs de passerels in de richting van de samenscholing en plots zie ik de eerste soldaten: twee gehelmde en in kaki geklede soldaten richten hun geweer op ons, maar als ze zien dat we burgers zijn, doen ze teken om te naderen.

In totaal zijn er niet meer dan een vijftwintigtal soldaten in het dorp. Ze zijn allen nat tot boven hun knieën want ze komen door het water uit de richting Sluis. De Westkapellenaren staren naar de soldaten als naar bovennatuurlijke wezens. De soldaten behoren tot het regiment "Queens own rifle", zijn in battle dress, waarboven een soort lederen vestje zonder mouwen, waarin los voor het grijpen een aantal mils handgranaten. Handen worden gedrukt, maar de soldatengezichten vertonen een soort mengeling van vriendelijkheid en zenuwachtigheid. Een machinegeweer wordt opgesteld in de richting Brugge, bijna vlak op ons huis gericht!

Om zes uur opnieuw gejuich. Er wordt geroepen: de tanks zijn daar. Nu zo erg is het niet; de "tanks" blijken welgeteld één rijtuig te zijn, namelijk een legendarische jeep, waarop een zware mitrailleur en een zendpost met lange antenne. Het voertuig wordt weldra zo omstuwd door burgers dat het bijna niet meer vooruit kan en bijna volledig bedolven is.

We vernemen thans ook het relaas van de laatste gevechten: er werd deze namiddag nog wat gevochten in de wijk Schapenbrug, strijd die nog een burgerlijk slachtoffer heeft geëist: mej. Loeys.

In Westkapelle slaan de Canadezen thans in kleine groepjes van ongeveer tien man enkele zijstraten in, nadat ze bij de burgers hebben gevraagd waar er eventueel nog Duitsers kunnen verscholen zitten.

Zo gaat het onder meer naar "het Gesticht" (in de Heiststraat), vroeger een geduchte versterking, maar thans is alles zo verlaten als het maar kan.

Daarna wordt er weer verzameld in het dorp (de enige droge plaats in Westkapelle) en verbreederd met de plaatselijke bevolking. Het beste Engels wordt uitgehaald, enkele soldaten blijken ook vrij vlot Frans te kennen, één spreekt zelfs vloeiend... Duits.

Thans verneem ik nadere details over de bevrijding van het oostelijk deel van Westkapelle en de dorpskom; in Knokke zijn de geallieerden niet verder doorgedrongen in de richting van Westkapelle omdat het "Lager" zich niet wilde overgeven. De aandacht werd vooral besteed om meer naar het westen op te rukken, richting Duinbergen-Heist-Zeebrugge.

's Voormiddags rukken andere troepen op vanuit Sluis en het Hazegras. Op de wijk Schapenbrug, plaats waar de twee wegen samenkomen, werd weerstand geboden door slechts enkele soldaten met een machinegeweer bewapend. Om twee uur 's namiddags werd Schapenbrug en omgeving bestookt met mortiervuur, waardoor onder meer mej. Loeys gedood werd. Om drie uur rukten de geallieerden dan verder en waadden door het water een kilometer verder naar het dorp. Bij de inkom hadden zich nog Duitsers verschanst, namelijk in de smidse van Groosman, maar hier werd een witte handdoek aan een bezemstok uitgehangen. Ook in enkele andere huizen werden een paar Duitsers opgehaald, zonder weerstand. Om vier uur doorzochten de eerste geallieerde soldaten de kelders in de dorpskom, maar spoedig bleek dat alles O.K. was. Omdat de grootste overstromingen zich juist in de richting Oostkerke en Ramskapelle uitstrekten en het bovendien reeds dicht bij de avond was, werd besloten niet verder op te rukken. Alle huizen in de Dorpsstraat vanaf het gemeentehuis lagen derhalve deze avond in een soort "nomans land".

De sfeer bij onze bevrijders werd later meer uitbundiger en er werd hier en daar een fles bovengehaald.

Hier passen enkele woorden over de houding der bevolking. In de eerste dagen van september was iedereen hoopvol en verwachtte zoals de rest van België een vlugge bevrijding. Onbewust van de eerste weerstand der Duitsers aan het kanaal Brugge-Gent (Oostkamp-Moerbrugge-Beverhoutsveld) en daarna van het drama van 't Molentje-Moerkerke, dacht bijna iedereen op een morgen wakker te zullen worden door het voorbijrazen van enkele geallieerde tanks. Waarom komen ze niet, er is hier toch geen enkele Duitser, werd steeds luider geopperd.

En de dagen regen zich aaneen, het werden weken, de herfststormen kwamen en plots werden wij en ook de omliggende gemeenten brutaal wakker geschud door het zinloze en onbegrijpelijke bombardement op Sluis, door de aanvallen van vliegers die zich (ongetwijfeld onbewust) vergisten tussen burgerlijk en militair object. Daarna volgden de dagenlange artilleriebeschieting op ons dorp, waarbij geleidelijk steeds meer woningen geheel of gedeeltelijk werden vernield en waarbij vooral de burgerbevolking geen schuilplaats had door het feit van de overstromingen. Daarbij kwam dan nog de tragische dood van meerdere dorpsgenoten getroffen door het oorlogsgeweld waartegen men zich toch zo moeilijk kon te weer stellen.

Zo ontstond in de tweede helft van oktober een zekere wrevel tegen de geallieerden. Men sakkerde en bedreigde de personen die eventueel zouden vlaggen bij de bevrijding! En hier waren ze dan eindelijk, de lang verwachten!

Er werd inderdaad niet gevlagd, maar toch was men tevreden dat alles eindelijk voorbij was. Met een zekere ironie wezen de Westkapellenaren op hun vernielde huizen, maar de soldaten grijnsden terug; ze waren waarachtig wel andere vernielingen gewoon!

Hier stonden ze eindelijk in een onbekend, gedeeltelijk vernield en halfverdrongen polderdorp, de jongens uit het verre Canada, de soldaten van het "Queens Own Rifle".

Toen viel de avond in - een onwezenlijke avond - de duisternis was bijna volledig en de Canadezen waren spoorloos verdwenen.

Later hoorden we dat juist op deze avond minister Ronse verklaard had: gans het Belgische grondgebied is thans vrij.

België was dus officieel bevrijd, maar ondertussen duurde de oorlog voor ons voort.

Er werd niet geschoten, maar na middernacht begon de artillerie weer te schieten. We waren voor het eerst na veertien dagen op een bed uitgestrekt, maar toen de inslagen te dicht leken, vluchtten we opnieuw in onze schuilplaats. Waren we nu bevrijd of niet?

donderdag 2 november 1944

Schoon weder, vooral 's namiddags.

Gedurende de nacht is er nu en dan geschoten en thans vanuit een richting tot hiertoe niet gehoord, namelijk vanuit de kuststreek.

Van in de vroege ochtend is de lucht vervuld door motorengeronk. Een groot aantal Canadese infanteristen lopen in de dorpskom heen en weer. Om halftien worden machinegeweren opgesteld richting Brugge (zoals gisterenavond). Plots duikt uit die richting een vreemdsoortig voertuig op: een bruin en wit gevlekt paard trekt een boerensjees vooruit waarin enige Duitse militairen hebben plaatsgenomen. Een witte vlag wordt gezwaaid! De Canadezen stellen vlug een antitankkanon op en richten op de sjees, die echter onverstoort verder sjokt door het water dat tot over de assen reikt. De Duitsers - een hogere officier en enige manschappen - bereiken eindelijk de Canadezen en worden weggeleid in de richting Knokkestraat, waar rond de gemeenteschool een voorlopig hoofdkwartier is ingericht.

Het gerucht wordt verspreid dat de capitulatie is aangeboden van alle nog vechtende troepen in Oostkerke en op de hofsteden die hier en daar nog boven water uitsteken. Om elf uur rijden dertig tot veertig vreemdsoortige militaire voertuigen, een soort amfibietanks door het water, richting Brugge en Oostkerke. Door het geweld van de golven worden alle passerels die ons huis met de rest van het dorp verbinden, weggespoeld en bijkomende schade aangericht aan de in het water staande huizen.

Kort na de middag keren de voertuigen terug en zijn beladen met enige honderden Duitsers die zich wel degelijk overgeven hebben. Het is weken geleden dat we zoveel Duitsers samen gezien hebben.

Op een plein rond de kerk worden nog andere krijgsgevangenen bijeen gebracht. Ze worden onderzocht op wapens, zoals revolvers, dolken en zakmessen en "in 't passant" worden ook vulpennen, polshorloges en andere waardestukken afgenomen. Een Canadese sergeant, man als een reus, stroopt de mouwen van zijn battle dress omhoog: zijn beide armen van pols tot elleboog zijn versierd met polshorloges!

Hier in ons dorp zijn de gevechten werkelijk afgelopen, ook het "Lager" heeft zich overgegeven maar rond Knokke wordt nog fel gevochten. Vanuit deze stad rukken de Canadezen thans op met hun tanks in de richting van Duinbergen en Heist. Talrijke jachtvliegtuigen nemen aan de gevechten deel. Ze duiken onafgebroken op de Duitse bunkers neer. De tanks naderen tot op korte afstand en geven de volle lading, soms ook een stoot uit vlammenwerpers. Men rukt op tot tegen Heist, neemt een aantal krijgsgevangenen, maar keert 's avonds terug naar Knokke. Enkele vijandelijke kanonnen blijven nog vuren naar Knokke, waardoor nog een Westkapellenaar gedood wordt aan het kruispunt Lippenslaan en Elisabethlaan ⁸.

vrijdag 3 november 1944

Nu en dan regenvlagen en veel wind. Overtrokken weder.

De geallieerde tanks rijden 's morgens weer richting Heist en Zeebrugge. De vijandelijke weerstand is eindelijk gebroken! De laatste Duitsers geven zich over in de vroege morgen en de Canadezen bereiken eindelijk de zeesluis aan het Boudewijnkanaal, waar aan de overkant hun makkers sedert bijna twee maanden wachten!

België is eindelijk bevrijd! Een klein monumentje, juist ten noorden van die zeesluis, herinnert ons thans nog aan dit feit.

Een aantekening in het dagboek van de Canadese 9de Infanterie Brigade luidt: "Het gehele land lag in puin en rookslierten dreven over modder en water".

⁸ Gustaaf Vande Rostyne werd gedood op 1 november '44 en niet op 2 november '44 (red.).